

Gdańsk, 10 marca 2025 r.

dr hab. Elżbieta Pasierowska
Akademia Muzyczna im. S. Moniuszki w Gdańsku
dziedzina – sztuki muzyczne
dyscyplina artystyczna – instrumentalistyka

Recenzja pracy doktorskiej Pani Zhiyuan Lu

Zlecniodawca recenzji

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie – pismo z dnia 5 listopada 2024 r., podpisane przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej, prof. dra hab. Roberta Cieślę. Zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

Dotyczy

Uchwały Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie w sprawie wyznaczenia mojej osoby na recenzenta przewodu doktorskiego Pani Zhiyuan Lu w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Do pisma załączona została następująca dokumentacja:

- dzieło artystyczne w postaci płyty CD
- praca doktorska pt. *Interpretacja wykonawcza twórczości na klarnet i fortepian w utworach chińskich i zachodnich – na przykładzie „Sonaty Es-dur na klarnet i fortepian” op. 120 nr 2 Johanna Brahmsa i „Słońce świeci nad Taszkurganem” Chen Ganga* w wersji papierowej i na płycie CD

Ocena dzieła artystycznego

Dzieło artystyczne stanowi płyta CD z nagraniem następujących utworów:

- Johannes Brahms – *Sonata Es-dur* op. 120 nr 2 na klarnet i fortepian
- Giuseppe Ricotta – *Homage to China* na klarnet i fortepian
- Chen Gang – *Słońce świeci nad Taszkurganem* na klarnet i fortepian
- Zhang Zhao – *Numa Ame* na fortepian

Wykonawcami są pianistka Zhiyuan Lu oraz klarnecista Piotr Thieu Quang. Nagranie zostało dokonane w Studiu Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie, a reżyserem dźwięku jest Marcin Studniarz. Nie został podany termin nagrań.

Płytę otwiera *Sonata Es-dur* op. 120 nr 2 Brahmsa, należąca do najbardziej znaczących dzieł w literaturze napisanej na klarnet i fortepian. W części pierwszej Doktorantka dobrze oddaje łagodny charakter *Allegro amabile*, grając barwą dopasowaną do brzmienia klarnetu i wyczuwając niuanse agogiczne proponowane przez klarnecistę. Artyści są zgrani, bardzo dobrze poruszają się w skomplikowanej i wielowymiarowej fakturze pełnej imitacji, przesunięć metrycznych i struktur polirytmicznych. Pewien niedosyt pozostawiają odcinki w większych dynamikach, obrazujące nagły przypływ emocji, w których brzmienie fortepianu jest czasami dość twarde, zamiast intensywnego (np. w taktach 15-17 pojawiają się niepotrzebne akcenty w akordach lewej ręki). Druga część kompozycji przynosi zmianę nastroju – pianistka dobrze radzi sobie w gęstej fakturze, pozostając w dialogu z klarnecistą. Nie do końca przekonuje mnie dobór tempa – Brahms użył określenia *Allegro appassionato*, w interpretacji brakuje mi porywczosci i pasji, fortepian brzmi dość ciężko i statycznie, zwłaszcza we fragmentach utrzymanych w dużych dynamikach (np. w taktach 1-16). Jeszcze bardziej brakuje mi płynności ruchu oraz planowania rozwoju napięcia i frazowania w dłuższej perspektywie w środkowym chorale *Sostenuto*, który kompozytor opatrzył określeniem *forte ma dolce e ben cantando*. Doktorantka wprowadza temat w stylu dość patetycznym, co przeszkadza w uzyskaniu śpiewności i plastycznego frazowania linii melodycznej najwyższego głosu akordów. Trzecia część *Sonaty Es-dur* przywraca łagodniejszy charakter muzyki, który zdecydowanie bardziej odpowiada Kandydatce. Forma wariacji zapewnia wykonawcom największą różnorodność fakturalną i wyrazową. Artyści pewnie przeprowadzają słuchacza przez zawiłości partytury, pozostając niezmiennie w dialogu oraz oddając wyjątkowość nastroju tematu i każdej wariacji. Zdarzają się w partii fortepianu drobne błędy rytmiczne, np. w takcie 49 rozpoczynanie łuków prawej ręki od szesnastek, zamiast zapisanych trzydziestodwojek, czy dwie ćwierćnuty w partii lewej ręki w takcie 122, zamiast zapisanej ćwierćnuty z kropką i ósemki. W takcie 56 w partii prawej ręki na początku grupy czterech trzydziestodwojek, pojawiają się obce dźwięki.

Sonata Es-dur op. 120 nr 2 Johanna Brahmsa należy do arcydzieł literatury kameralnej, a partia fortepianu stawia przed wykonawcą bardzo trudne zadania techniczne, wyrazowe i kameralne. Doktorantka dobrze wywiązała się z zadania, uważnie słuchając partii klarnetu i wchodząc z nią w dialog. Można odnieść wrażenie, że Pianistka obawiając się zdominowania dźwięku klarnetu decyduje się czasami na brzmienie zbyt powierzchowne i mało barwne. W odcinkach solowych natomiast w większych dynamikach nasycenie i ekspresja dźwięku fortepianu ustępują czasami brzmieniom twardym, które nie oddają intensywności emocji. Pomimo pewnego niedosytu ekspresji dźwięku i wyrazistości frazowania w partii fortepianu, interpretacja Artystów jawi się jako przemyślana i klarowna. W dużym stopniu jest to zasługa znakomitego klarnecisty, Pana Piotra Thieu Quang.

Drugim utworem na płycie, prezentującej dzieło artystyczne Pani Zhiyuan Lu, jest kompozycja włoskiego twórcy, Giuseppe Ricotty, zatytułowana *Homage to China*. Utwór o nieskomplikowanej budowie i fakturze powstał w 2022 roku. Jak pisze Autorka dysertacji, kompozycja „łączy melodie i harmonie chińskiej muzyki ludowej ze strukturami muzyki zachodniej”. Od pierwszych dźwięków słychać większą swobodę Pianistki, która wprowadza łagodny nastrój, tworząc atrakcyjnie brzmiący plan harmoniczo-kolorystyczny towarzyszący melodii tematu klarnetu. W kolejnych taktach fortepian dialoguje z klarnetem, aby przejść do silnie zrytmizowanej części utworu – pełnej tanecznego wigoru i żywej pulsacji. Doktorantka gra przekonująco, swobodnie operując frazowaniem, kolorystyką i dynamiką, z dobrym wyczuciem pulsacji.

Utwór zatytułowany *Słońce świeci nad Taszkurganem*, chińskiego kompozytora Chen Ganga, jest jedną z dwóch kompozycji kluczowych dla dysertacji doktorskiej Pani Zhiyuan Lu.

Skomponowany w 1976 roku pierwotnie na skrzypce i fortepian, został zaaranżowany na erhu solo w latach 90. XX wieku przez Liu Tianhua, a następnie opracowany na klarnet i fortepian przez Li Minga. Kompozycja składa się z dwóch części opatrzonych tytułami: *Śpiew prosto z serca* i *Ognisty taniec*, a bazuje na tadżyckich pieśniach i tańcach z regionu Sinciang w północno-zachodniej części Chin. Utwór otwiera solowa introdukcja fortepianu, którą Doktorantka wykonuje ze swobodą, umiejętnie nawiązując brzmieniem do chińskiego instrumentu – szarpanego chordofonu o nazwie pipa, zwanego też chińską lutnią. Po kadencji fortepianu, przypominającej improwizację, klarnet wprowadza temat pieśni. Pianistka z wyczuciem realizuje swoją partię, zawierającą różne faktury i artykulacje. Po krótkiej kadencji klarnetu zaczyna się część taneczna, charakteryzująca się zmiennym metrum. Doktorantka umiejętnie towarzyszy klarneciście doskonale wyczuwając wszelkie zmiany agogiczne i dostosowując barwę fortepianu do brzmienia klarnetu. Cały utwór kończy się żywiołową kodą, która, tak jak cały utwór, brzmi bardzo przekonująco w wykonaniu obojga Artystów. Jedyne wątpliwości budzi we mnie realizacja akordu w zakończeniu taktu 4 introdukcji fortepianu – w wykonaniu Doktorantki brzmi akord w trybie molowym, natomiast we wszystkich znanych mi wersjach nagrań utworu można usłyszeć akord durowy. Nie mam wiedzy na temat wydania, z którego korzystała Kandydatka, ponieważ informacja taka nie została podana w dysertacji. Nie zostały też załączone do dokumentacji kopie nut. Trudno więc stwierdzić, czy Pianistka prawidłowo zrealizowała zapis kompozytora. Drugą wątpliwość budzi we mnie zmiana tempa od taktu 190. W dostępnej mi partyturze zaznaczone jest nieznaczne zwolnienie w stosunku do poprzedzającego odcinka (ćwierćnuta równa 80, po wartości 86). Abstrahując od grania obu odcinków w wolniejszym tempie niż zapisane (które w partyturze wydaje się być zawyżone), solo fortepianu od taktu 190 jest kontynuacją tematu klarnetu z poprzedniego odcinka i wyraźne zwolnienie tempa oraz zmiana charakteru na pompatyczny utrudnia identyfikację tej zależności. Pomimo drobnych zastrzeżeń uznaję interpretację kompozycji Chen Ganga za bardzo udaną.

Ostatnim utworem zarejestrowanym na płycie jest kompozycja Zhanga Zhao na fortepian solo zatytułowana *Numa Ame*. Autorka dysertacji tłumaczy tytuł na język polski jako *Miejsce narodzin słońca*. Kompozycja zainspirowana jest etniczną muzyką ludową prowincji Yunnan w południowych Chinach. Pianistka przedstawia słuchaczowi indywidualną wypowiedź, interesująco operując czasem i brzmieniem fortepianu, wyrazistą i zróżnicowaną artykulacją, bogatą kolorystyką. Słychać dużą pewność i swobodę gry, rozmach wirtuozowski, duży temperament i żywą pulsację w odcinkach tanecznych. Niewątpliwie interpretacja solowej kompozycji jest najmocniejszym punktem całej płyty.

Dzieło artystyczne Pani Zhiyuan Lu stanowi nagranie *Sonaty Es-dur* op. 120 nr 2 na klarnet i fortepian Johannesa Brahmsa, reprezentujące literaturę kameralną, stawiającą przed duetem bardzo wysokie wymagania wykonawcze. Drugą część płyty zajmują trzy krótsze formy, dwie kameralne i jedna solowa, reprezentujące twórczość kompozytorów chińskich lub inspirowane stylistyką muzyki Państwa Środka. Niewątpliwie muzyka chińska jest bliższa mentalnie Doktorantce i wykonywana jest z dużo większą swobodą, polotem i intensywniejszym wyrazem. Najwięcej wolności daje kompozycja na fortepian solo – przez brak konieczności dopasowywania się do współwykonawcy. Zaowocowało to najciekawszą kreacją artystyczną i ukazało temperament muzyczny Kandydatki. Sonata kameralna Brahmsa pokazała, że Doktorantka potrafi z powodzeniem sięgać po utwory wymagające zrozumienia i umiejętności interpretacji złożonej, wielowątkowej faktury, niejednoznacznej harmonii i metryczności oraz wysublimowanej emocjonalności, pomimo pozostawienia wrażenia pewnego niedosytu.

Ocena pracy pisemnej

Opisem dzieła artystycznego Doktorantki jest obszerna praca zawierająca się na 153 stronach, zatytułowana: *Interpretacja wykonawcza twórczości na klarnet i fortepian w utworach chińskich i zachodnich – na przykładzie „Sonaty Es-dur na klarnet i fortepian” op. 120 nr 2 Johanna Brahmsa i „Słońce świeci nad Taszkurganem” Chen Ganga*. Praca składa się z wprowadzenia, czterech rozdziałów, zakończenia i bibliografii.

Autorka pisze o swojej fascynacji muzyką europejską, a w szczególności kameralistyką fortepianową. Porównując europejską i chińską muzykę zauważa bogate tradycje kultywowania muzyki kameralnej w Europie oraz niewielkie zainteresowanie i zrozumienie tej twórczości w Chinach. Jako cel pracy stawia dostarczenie cennych wskazówek wykonawczych chińskim kameralistom oraz zachęcenie muzyków do wymiany kulturalnej pomiędzy Zachodem i Chinami, a także integrację obu kultur. We wprowadzeniu Autorka dokonuje przeglądu dostępnej w Chinach literatury dotyczącej kameralistyki fortepianowej, wykonawstwa utworów na klarnet i fortepian oraz prac poświęconych *Sonacie Es-dur* op. 120 nr 2 na klarnet i fortepian Johanna Brahmsa i kompozycji *„Słońce świeci nad Taszkurganem”* Chen Ganga. Doktorantka przedstawia zamiar dokonania analizy porównawczej obu dzieł oraz poszerzenia kontekstu badań przez zaprezentowanie dwóch mniejszych utworów: *Homage to China* na klarnet i fortepian Giuseppe Ricotty oraz fortepianowej kompozycji *Numa Ame* Zhanga Zhao.

W pierwszym rozdziale Pani Zhiyuan Lu przedstawia krótką historię rozwoju zachodniej oraz chińskiej muzyki instrumentalnej, ukazując w konkluzji różnice kulturowe, ale także wzajemne przenikanie i integrację obu kultur muzycznych.

Drugi rozdział ukazuje rozwój muzyki na klarnet i fortepian na Zachodzie i w Chinach. Przedstawia sylwetki kompozytorów, okoliczności powstania i krótkie omówienia utworów zawartych na płycie CD, będącej dziełem artystycznym.

Najbardziej obszerny rozdział trzeci obejmuje wnikliwe analizy formalne i harmoniczne nagranych utworów oraz omówienie użytych technik wykonawczych, specyfiki współpracy między instrumentami oraz cech charakterystycznych faktury partii fortepianu. Rozdział podsumowuje analiza porównawcza technik wykonawczych w chińskich i zachodnich utworach na klarnet i fortepian.

W ostatnim rozdziale Doktorantka dokonuje analizy stylów kompozytorskich Johanna Brahmsa i Chen Ganga, wykazując cechy charakterystyczne na przykładzie wykonywanych dzieł. Autorka odnosi się do takich elementów jak: programowość, budowa formalna, harmonia, systemy tonalne, wzory rytmiczne, tempo, ekspresja i pedalizacja.

Zakończenie pracy zawiera główne idee dotyczące interpretacji zawartych na płycie dzieł, z perspektywy pianisty. Opisuje zarówno różnice, jak i cechy wspólne muzyki reprezentującej odmienne kultury. Pracę wieńczy obszerna bibliografia, zawierająca chińskie i zachodnie pozycje literatury.

Opis dzieła artystycznego świadczy o dogłębnym zbadaniu przez Doktorantkę omawianych zagadnień. Autorka nie ustrzegła się drobnych niedociągnięć m. in. literówek, błędów interpunkcyjnych. Zdarzyły się niezgrabności językowe: „prawa ręka fortepianu” zamiast

„prawa ręka pianisty”, czy nieprawidłowa forma określenia „tonacja mollowa” zamiast „tonacja molowa”. Przebiegi pasażowe Doktorantka najczęściej określa jako „arpeggio”. Drobne nieścisłości pojawiły się także w tabelach – koda trzeciej części Sonaty Brahmsa rozpoczyna się w takcie 98 w tonacji Es-dur, nie E-dur, w tej samej tonacji kończy się cała trzecia część utworu. Odcinek przejściowy kody w taktach 119-135 trwa 17 taktów, nie 7. Numeracja przykładów nutowych także zawiera błąd – przykład 4.5 (strona 124) został omyłkowo podpisany ponownie numerem 4.4, tak jak przykład na stronie 123. Wszelkie drobne uchybienia nie umniejszają w mojej ocenie wartości merytorycznej dysertacji.

Konkluzja

Przedstawiona przez Panią mgr Zhiyuan Lu praca doktorska w postaci nagranych dzieł artystycznego i jego opisu, jest oryginalnym dokonaniem artystycznym i nowym ujęciem tematu. Świadczy o dobrym przygotowaniu pianistycznym i kameralnym Doktorantki, dużej wiedzy merytorycznej i przygotowaniu do samodzielnej działalności artystyczno-naukowej. Praca doktorska spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

Pracę doktorską Pani mgr Zhiyuan Lu przyjmuję.

dr hab. Elżbieta Pasierowska